
PREHOD NA PROSTE IN ODPRTOKODNE PROGRAME?

Kateri so glavni razlogi za prehod? Ali je prehod smiseln in kdaj? Na kaj moramo biti pozorni? Koga moramo vključiti zraven in kako?

Prosti in odprtokodni programi - FOSS (Free and open-source software)

FOSS (Free and open-source software) ali prosta in odprtokodna programska oprema je pojem, ki zaobjema tako prosto kot odprtokodno programsko opremo.

Definicijo prostega programja je leta 1986 objavil Richard Matthew Stallman in je bila sestavljena iz treh pravil, katerim so kasneje priključili še eno, t. i. nulto pravilo. Prosto programje mora dopuščati štiri temeljne svoboščine:

- svoboda uporabe programa za katerikoli namen,
- svoboda, da preučiš program in ga spremeniš po svojih željah,
- svoboda, da prosto razširjaš program,
- svoboda, da prosto razširjaš svojo spremenjeno verzijo programa (The Free Software Definition - Wikipedia, b. d.).

V želji, da bi približali idejo proste kode podjetjem in jih pritegnili k sodelovanju, se je leta 1998 formirala Open Source Initiative ter na osnovi Debian Free Software Guidelines definirala kriterije za odprtokodne programe (Open-source software - Wikipedia, b. d.).

Prednosti in slabosti FOSS

- **Prednosti**

- osebni nadzor, prilagodljivost in svoboda,
- zasebnost in varnost,
- nizki stroški ali brez stroškov,
- kakovost, sodelovanje in učinkovitost

- **Slabosti,**

- varnost in podpora uporabnikom,
- kompatibilnost strojne in programske opreme,
- hrošči in manjkajoče lastnosti,
- manjša zanesljivost nadaljnjega razvoja,
- manjkajoče aplikacije

Merila za izbiro pravega orodja

- Cena
 - Nakup in nadgradnja
 - Izobraževanje
- Zrelo orodje
 - Dovolj funkcionalnosti
 - Stabilen razvoj
 - Prepoznavnost
 - Stabilno delovanje
 - Enostavna uporaba
- Podpora
- Kompatibilnost
- Prihodna pričakovanja

Primeri prehodov iz tujine

- **Prehod Münchenske uprave z licenčnega okolja Windows na odprtokodne rešitve in poznejšo odločitev za vrnitev na licenčno okolje**
 - Leta 2003, ko se je iztekla podpora Windows NT 4, so se odločili, da bodo namesto nakupa 14.000 licenc za nove Windowse in Office prešli na Linux in OpenOffice (kasneje LibreOffice).
 - Projekt so začeli leta 2005 in naj bi trajal štiri leta, vendar so ga uradno zaključili leta 2013 (15.000 od 18.000). Microsoft napove, da bo svojo nemško poslovalnico prestavil v München.
 - Leta 2014 se zamenja župan, prva razmišljanja o vrnitvi Microsofta. Leta 2017 se mestne oblasti odločijo, da bodo do leta 2020 prešli nazaj na Windows.
- **Prehod francoske žandarmerije**
 - Začeli so 2004 z zamenjavo Microsoft Office za OpenOffice.
 - Leta 2008 zamenjava operacijskega sistema Windows XP z lastno verzijo Ubuntu Linuxa GendBuntu. Na začetku so testno namestili na 5000 računalnikov, na vsako policijsko postajo enega.
 - Z obsežnejšo migracijo pa so začeli leta 2011. Do junija 2014 jim je uspelo prestaviti 65.000 računalnikov od 77.000 (85 %).
 - Leta 2019 je na GendUbuntu 90 % računalnikov (77.000).

Kdo vse vpliva na odločitev?

Vodstvo, uporabniki, okolica?

- Kdo in kako pripravi strokovno mnenje – predloge?
- Niso vse odločitve razumske. Velikokrat se odločamo na osnovi intuicije, šestega čuta, čustveno, nagonsko.
- Zakaj se učiti nekaj novega in izstopati iz cone udobja? Spremembe so nezaželene.
- Strah pred neznanim.
- Pristaši znamke - kluba.

SWOT kvadrat, analize, sistemi za podporo odločanja...

ArcGIS

Strenghts/Prednosti <ul style="list-style-type: none"> - Vodilni GIS program - Dobro poznavanje uporabe - Dobra podpora - Velik nabor orodij - Velik nabor podprtih standardov 	Weaknesses/Slabosti <ul style="list-style-type: none"> - Visoka cena - Deluje samo v okolju Windows - Izbor orodij je omejen glede na izbrano varianto programa - Omejeno število licenc
Opportunities/Priložnosti <ul style="list-style-type: none"> - Neizkoriščena orodja - Reden razvoj ter posodobitve 	Threats/Nevarnosti <ul style="list-style-type: none"> - Ukinitve mrežnih licenc in prevelik strošek najemnih - Odvisnost od enega ponudnika

QGIS

Strenghts/Prednosti <ul style="list-style-type: none"> - Brezplačen - Velik nabor orodij - Veliko vtičnikov drugih razvijalcev - Velik nabor podprtih standardov - Vključuje funkcionalnosti ostalih odprtokodnih programov GIS (SAGA, GRASS, Whitebox GAT...) - Deluje v okoljih Windows, Linux in MacOS 	Weaknesses/Slabosti <ul style="list-style-type: none"> - Najnovejše verzije so bolj hroščate kot LTR - Slaba podpora v Sloveniji - Ni direktnega uvoza/izvoza datotek ArcGIS - Manj uporabna napredna orodja kot pri ArcGIS - Zmeda pri uporabi zunanjih orodij in vtičnikov
Opportunities/Priložnosti <ul style="list-style-type: none"> - Neizkoriščena orodja - Možnost sodelovanja pri razvoju programa - Hiter in reden razvoj ter posodobitve 	Threats/Nevarnosti <ul style="list-style-type: none"> - Ukinitve razvoja

Delo z uporabniki za spodbujanje prehoda na QGIS

- **Priprava ukrepov**
 - Ugotavljanje dejanskega stanja
 - Priprava in izvedba tečaja
 - Obveščanje in podpora za uporabnike QGIS
- **Meritev učinka**
 - Anketa pred in po tečaju
- **Priprava nadaljnjih potrebnih ukrepov**

Delo z uporabniki za spodbujanje prehoda na QGIS v praksi

- **Priprava ukrepov**

- Ugotavljanje dejanskega stanja; število QGIS uporabnikov večje od pričakovanj.
- Priprava in izvedba tečaja; 2 nivoja, 2 termina, mešane skupine glede na predznanje, med delovnim časom.
- Obveščanje in podpora za uporabnike QGIS; Teams kanal.

- **Meritev učinka**

- Anketa pred in po tečaju:
 - Težava mešanih skupin.
 - Pozitivno mnenje o QGIS-u.

- **Priprava nadaljnjih potrebnih ukrepov**

- Nadaljevalni tečaji usmerjeni na ožja – specialna področja.
- Večje kroženje znanja znotraj organizacije, promotor.
- Zunanja strokovna pomoč.

Zaključek – tudi veliki podpirajo FOSS

https://en.wikipedia.org/wiki/Microsoft_and_open_source

